

ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE

Jiddu Krishnamurti

Bu dünyada ne kadar çok gelişme gösterirsek gösterelim, gökyüzünde ne kadar uzağa gidersek gidelim, Ay'a, Venüs'e ulaşalım, pek çoğumuzun yaşamı yine de son derece sığ ve yüzeysel; dıştan görüldüğü gibi. İçte doğru gitmek çok daha zor; bunun belirli bir tekniği yok, hiçbir profesör bunu öğretmez, içte doğru yolculuk etmeyi öğrenebileceğiniz bir laboratuvar yok. Sizi yönlendirebilecek bir öğretmen yok ve—lütfen buna inanın—zihin denen bu karmaşık varlığı araştırmanıza yardım edebilecek hiçbir tür yetke de yok. Bunu bütünüyle kendiniz hiçbir şeye bağımlı olmadan gerçekleştirmelisiniz. Çağdaş uygarlık her geçen gün daha da karmaşık, dışsal bir duruma geldikçe, ilerledikçe, hepimizin çok daha yüzeysel yaşaması yönünde bir eğilim oluşuyor, öyle değil mi? Konserleri daha sık izliyoruz, zekice yazılmış kitaplar okuyoruz, hiç durmadan sinemaya gidiyoruz, entelektüel tartışmalar yapmak için bir araya geliyoruz, analistlerin yardımıyla kendimizi psikik olarak sorguluyoruz. Ya da son derece yüzeysel yaşamlar sürdürdüğümüz için, kiliseye yöneliyoruz, zihinlerimizi akla uygun olsun olmasın o çevrenin dogmalarıyla, neredeyse saçma inançlarla dolduruyoruz ya da gizemciliğe kaçıyoruz. Başka bir deyişle, günlük yaşamımızın sığ olduğunu fark edince, ondan kaçmaya çalışıyoruz. Zihinlerimizi kuramsal felsefelerle, meditasyon dediğimiz şeyle, düşüncelerle dolduruyoruz, oysa bütün bunlar kendi kendini uyutmaktır. Ya da entelektüel biriyseniz, kendimize içinde doydüğümüz, hoşnut yaşadığımız bir düşünce dünyası yaratıyoruz.

Bütün bu süreci görünce, bana öyle geliyor ki, sorun ne yapmak, nasıl yaşamak, dünya üzerinde sürüp giden savaşlarla ve kargaşayla karşılaştığımızda nasıl davranmak gerektiği değil, özgürlüğü nasıl sorgulayacağımızdır. Çünkü özgürlük olmadan yaratma olmaz. Özgürlük derken istediğinizi yapma, arabaya atlayıp gaza sonuna kadar basma, istediğinizi düşünme ya da belirli bir etkinlikle uğraşma özgürlüğünden söz etmiyorum. Bu gibi özgürlükler bana gerçekte hiç de özgürlük gibi gelmiyor. Zihnin özgür olması olanaklı mı? Çoğumuz bu yaratıcı hal içinde yaşamadığımızı göre, bence düşünceli, ciddi her insanın bu soru üzerinde derinlemesine ve çok ciddi bir biçimde düşünmesi zorunlu.

Gözlemlerseniz, özgürlüğün sınırlarının günden güne daraldığını göreceksiniz; siyasi, dinsel, teknolojik açıdan zihinlerimiz biçimlendiriliyor, günlük yaşamımız o özgürlük niteliğinden çok şey eksiltiyor. Uygarlık düzeyi arttıkça özgürlük azalıyor. Uygarlığın bizi yalnızca birer teknisyene dönüştürdüğünü fark ettiniz mi bilmiyorum, bir teknikle donanan zihin özgür bir zihin değildir. Kiliseyle, dogmalarla, kurumsal dinle biçimlendirilen bir zihin de özgür bir zihin değildir. Bilgiyle körleşen bir zihin özgür bir zihin değildir. Kendimizi gözlemlersek, kısa süre sonra zihinlerimizin bilgiyle ne kadar yüklü olduğunu—ne kadar çok bildiğimizi—anlarız. Zihnimiz yeryüzündeki bütün kurumsal dinlerin yüklediği inançlara ve dogmalara bağlı. Aldığımız eğitim geçimimizi daha rahat sağlamak için daha çok teknik öğrenmeye yönelik bir biriktirme süreci. Dolayısıyla çevremizdeki her şey zihinlerimizi biçimlendiriyor, her türlü etki bizi yönlendiriyor, denetliyor. Böylece özgürlüğün sınırları günden güne daralıyor. Sorumluluğun korkunç ağırlığı, toplumun görüşünü kabullenme, kendi korkularımız, kaygılarımız—bütün bunlar, kişi farkındaysa, özgürlüğün niteliğinden kaybettiriyor. Belki de

tartışıp anlayabileceğimiz bu: İnsan nasıl hem zihnini özgürleştirip hem de bu dünyada bütün tekniklerle, bilgilerle, deneyimlerle birlikte yaşayabilir? Bence sorun bu, yalnızca bu ülkede değil, Hindistan'da da, Avrupa'da da, dünyanın her yerinde temel sorun bu. Yaratıcı değiliz, gün geçtikçe daha da mekanikleşiyoruz. Yaratıcılıkla yalnızca bir şiir yazmaktan, bir resim çizmekten, yeni bir şey bulmaktan söz etmiyorum. Bunlar yalnızca yetenekli bir zihnin yetileridir. Kendisi yaratma olan bir halden söz ediyorum.

Ama bütün bunlara merkezi sorunu, zihinlerimizin günden güne koşullandığını, özgürlüğün sınırının daraldığını anladığımızda gireceğiz. Bizler bayrağın ardındaki bütün coşkulu, ulusal nitelikleriyle ya Amerikalıyız, ya da Rusuz, Hintliyiz. Bizler sınırlarla, dogmalarla, çelişkili düşünme yollarıyla, farklı dinsel ve kurumsal düşünce biçimleriyle birbirimizden ayrılmışız; siyasi, dinsel, ekonomik, kültürel açıdan ayrılmışız. Çevremizde olup biten bu bütünsel süreci inceleyecek olursanız, birey olarak biz insanların çok az önemini olduğunu, hemen hemen hiçbir şey olmadığını görürsünüz.

Birçok sorunumuz var, hem bireysel hem de toplumsal anlamda. Bireysel olarak belki bunların bazılarını çözebiliriz, toplu olarak da elimizden geleni yapmamız gerekir. Ama kuşkusuz bütün bu sorunlar temel sorun değil. Bana göre temel sorun zihni özgürleştirmek, ve kendisini anlamadığı sürece insan kendisini özgürleştiremez ya da zihin kendisini özgürleştiremez. Bu nedenle kendinin bilgisi gerekir: kendini bilmek. Bu belirli bir farkındalık niteliği gerektirir; çünkü insan kendisini bilmezse uslamamak, düşünmek için dayanabileceği bir temel olamaz. Ama bilmek ve bilgi iki farklı şeydir. Bilmek sürüp giden bir süreçtir, oysa bilgi her zaman durağandır.

Bu nokta yeterince açık mı bilemiyorum; değilse, belki konuştuğum açıklayabilirim. Ama şimdi yapmak istediğim belirli şeylere dikkat çekmek; sonra bunları araştırabiliriz. İşe tablonun bütününü görerek başlamalıyız—belirli bir noktaya, belirli bir soruna ya da eyleme yoğunlaşarak değil, varoluşumuzun bütününe bakarak. Bizim bu olağanüstü tablomuzu bir kez görünce, kendi kitabımızı elimize alıp onu bölüm bölüm, sayfa sayfa inceleyebiliriz.

Bana göre temel sorun özgürlüktür. Özgürlük bir şeyden özgürlük değildir; öyle olursa yalnızca bir tepkidir. Özgürlük bundan bütünüyle farklı bir şeydir. Korkudan özgürsem bu başka bir şeydir. Korkudan özgürlük bir tepkidir ve yalnızca belirli bir yüreklilik göstergesidir. Ben bir şeyden özgürlük olmayan, bir tepki olmayan özgürlükten söz ediyorum ve bu oldukça derin bir anlayış gerektiriyor.

Dinleyenlerin biraz zaman ayırıp bu konuştuğumuz şey üzerine düşüncelerini öneririm. Hiçbir şeyi yadsımıyoruz ya da onaylamıyoruz, çünkü ben hiçbir biçimde sizin için yetke değilim; kendimi sizin karşınıza bir öğretmen olarak koymuyorum. Bana göre ne öğretmen var ne de öğrenci—lütfen buna inanın, çok ciddi söylüyorum. Ben sizin öğretmeniniz değilim, sizler benim izleyicilerim değilsiniz. İzlediğiniz anda bağlanırsınız, özgür olamazsınız. Herhangi bir kuramı kabul ettiğiniz anda o kurama bağlı olursunuz; herhangi bir dizgeye girerseniz, ne kadar karmaşık, eski ya da modern olursa olsun, o dizgenin kölesi haline gelirsiniz.

Bizim yapmaya çalıştığımız araştırmak, birlikte bulmak. Siz yalnızca benim gösterdiğimi dinlemiyorsunuz, aynı zamanda özgürleşmek için kendinizi keşfetmeye çalışıyorsunuz.

Konuşan kişinin bir önemi yok, ama söylenenler, açığa çıkarılanlar, sizin kendi kendinize keşfettikleriniz çok önemli. Bir kişiye düşkünlük, onu izlemek ya da yetke durumuna getirmek son derece zarar vericidir. Önemli olan zihni nasıl özgürleştireceğinizi araştırırken keşfettikleriniz, böylece bir insan olarak yaratıcı olabilirsiniz.

Sonuç olarak gerçeklik ya da söze dökülemeyen o şey, engellenen, yüklenen bir zihin tarafından bulunamaz. Bana göre öyle bir hal var ki, ne ad verirsiniz verin, o hal hiçbir azizin, bulmaya çalışan hiçbir kişinin deneyimi değil, çünkü bütün deneyimler gerçekte geçmişin devamıdır. Deneyim yalnızca geçmişi güçlendirir; dolayısıyla deneyim zihni özgürleştiremez. Özgürleştirici etken, deneyimleyen varlık olmadan deneyimleme yetisine sahip bir zihnin içinde bulunduğu haldir. Yine bunun da açıklanması gerekli, bu nedenle şimdi bu konuya gireceğiz.

Söylemek istediğim yalnızca bireysel olarak değil, aynı zamanda bütün dünyada büyük ölçüde rahatsızlık, belirsizlik olduğu; bu rahatsızlık, bu belirsizlik nedeniyle her türlü felsefe ortaya çıktı: çaresizlik felsefesi, an'ı yaşama felsefesi, varoluşu olduğu gibi kabul etme felsefesi. Gelenekleri yıkma, kabul etmeme, bir tepki dünyası kurma söz konusu. Bir dini terk edip bir başka dine geçiyorsunuz; bir Katoliksensiz, Katoliklikten vazgeçip Hindu oluyorsunuz ya da başka bir gruba katılıyorsunuz. Kuşkusuz bu tepkilerin hiçbirisi zihninizi özgürleştirmenize hiçbir biçimde yardım edemez.

Özgürlüğün olması için kendinin bilgisinin olması, düşünme biçiminizi bilmeniz ve bu süreçte zihnin bütün yapısını keşfetmeniz gerekir. Olgu bir şeydir, simge başka bir şey; sözcük bir şeydir, sözcüğün temsil ettiği başka bir şey. Çoğumuz için simge—bayrağın, haçın simgesi—son derece önemli bir duruma gelmiş, bu nedenle simgelerle, sözcüklerle yaşarız. Ama sözcük, simge kesinlikle önemli değildir. Sözcüğü simgeyi kırıp onun ötesine geçmekse şaşırtıcı ölçüde zor bir iştir. Zihni "Sen bir Amerikalısın, Katoliksinsin, demokratsın, Russun, Hindusun" gibi sözlerden özgürleştirmek çok zordur. Ama biz özgürlüğün ne olduğunu sorgulamak istiyorsak, simgeyi, sözcüğü yıkmalıyız. Zihnin sınırları eğitimle, içinde yetiştirildiğimiz kültürü kabul etmekle, kalıtımımızın bir parçası olan teknolojiyle çizilir ve düşünmemizi koşullandıran bütün bu katmanların içine sızmak son derece dikkatli, duyarlı bir zihin gerektirir.

Sanırım en başta bu konuşmaların hiçbir koşulda sizin düşünmenizi yönetmek, denetlemek ya da zihninizi biçimlendirmek amacı taşımadığını anlamak en önemlisi. Bizim sorunumuz belirli bir örgüte üye olarak, bir konuşmacıyı dinleyerek, bir Doğu felsefesini kabul ederek, Zen Budizmine kendinizi kaptırarak, yeni bir meditasyon yöntemi bularak, meskalin ya da benzer bir uyuşturucu alıp yeni düşlere dalmakla çözülemeyecek kadar büyük bir sorun. Bize gereken berrak bir zihin—sorgulamaktan korkmayan, tek başına kalabilen, kendi yalnızlığıyla, boşluğuyla yüzleşebilen, bulmak için kendisini yok edebilen bir zihin.

Dikkatinizi çekmek istediğim nokta gerçekten ciddi olmanın önemi: Buraya eğlenmek için ya da meraktan gelmiyorsunuz. Bütün bunlar zaman kaybı olur. Bundan çok daha derin, çok daha geniş, kendimiz için keşfetmemiz gereken bir şey var: kendi bilincimizin sınırlarının ötesine nasıl gideceğimiz. Çünkü bütün bilinç bir sınırlamadır ve bilinç alanı içindeki hiçbir değişim gerçekte değişim değildir. Bana göre zihnin koyduğu sınırların ötesine—gizemli bir

biçimde değil, bir yanılsama haliyle değil, ama gerçekten—geçmek olanaklı. Ama bunu ancak zihnin niteliğini sorguladığınız ve kendinize ilişkin gerçekten kapsamlı bilgi sahibi olduğunuz zaman gerçekleştirebilirsiniz. Kendinizi bilmeden uzağa gidemezsiniz, çünkü yanılsamaya kapılıp kaybolursunuz, düş ürünü sanılara, mezhepçiliğin yeni biçimlerine kaçarınız.

Konuşmacıya göre, yaşamımızın ve temel sorunumuzun bütün bu yönlerini ele almak özgürlük sorunudur. Çünkü ancak özgürseniz keşfedebilirsiniz; ancak özgürseniz yaratıcı bir zihin olabilir; ancak zihin özgür olduğunda sonsuz enerji vardır—ve gerçekliğin devinimi bu enerjidir.

Sonuç olarak size zihninizin köle olduğunu düşünmenizi, gözlemlemenizi ve bunun farkına varmanızı öneririm. Bu ana kadar söylenenler yalnızca kitabın içindekilerin bir özeti; eğer özetle, başlıklarla, birkaç görüşle yetiniyorsanız, korkarım pek uzağa gidemezsiniz. Bu bir onaylama ya da yadsıma sorunu değil, daha çok kendinizi sorgulama sorunu—sorgulamak hiçbir yetke gerektirmez. Tersine, hiç kimseyi izlememenizi; kendi üzerinize ışık saçmanızı gerektirir. Saygılı, dindar olmak gibi belirli bir davranış biçimine, etkinliğe bağlanırsanız kendi üzerinize ışık saçamazsınız. İnsan çok uzağa gitmek için çok yakından başlamalı, ama insan kendini bilmezse çok uzağa gidemez. Kendini bilmek hiçbir analiste bağlı değildir. İnsan her tür ilişkide, her gün kendini gözlemleyebilir. Bu anlayış olmadan zihin asla özgür olamaz.

Ojai, 21 Mayıs 1960

J. Krishnamurti, *Özgürlük Üzerine*, Ayna Yayınevi